Keskusrikospoliisin lausunto hallituksen esitykseksi (HE 175/2025 vp) eduskunnalle eurooppalaista sähköisten todisteiden esittämismääräystä ja säilyttämismääräystä koskevaksi lainsäädännöksi

Keskusrikospoliisi on osallistunut hallituksen esityksen pohjana olevan mietinnön valmistelleeseen työryhmään sen jäsenenä. Tässä lausunnossa Keskusrikospoliisi nostaa esille erityisesti niitä seikkoja, jotka vaikuttavat Keskusrikospoliisin sekä poliisilaitosten toimintaan sähköisten todisteiden hankinnassa sekä yhteistyöhön palveluntarjoajien kanssa.

Nykytila

Keskusrikospoliisi toimii poliisin kansainvälisen tiedonvaihdon keskitettynä yhteyspisteenä. Yhteistyö palveluntarjoajien kanssa on tällä hetkellä tietopyyntöjen suuren määrän vuoksi toteutettu osin hajautetusti sitten, että myös poliisilaitokset toimittavat tietopyyntöjä suoraan palveluntarjoajille. Käyttäjien tunnistaminen ja sähköisen todistusaineiston hankkiminen ovat hyvin keskeinen osa lähes kaikkea rikostutkintaa.

Keskusrikospoliisi käsittelee hallituksen esityksessä kuvatulla tavalla tällä hetkellä Suomesta lähteviä tietopyyntöjä noin 4000 kappaletta vuodessa. Poliisilaitosten tekemien tiedonsaantipyyntöjen määrästä vuosittain ei ole saatavilla tarkempia tietoja, mutta arviolta niitä saattaisi olla lähes yhtä paljon kuin Keskusrikospoliisin keskitetysti käsittelemiä pyyntöjä. Asetus ja direktiivi vaikuttavat näiden kaikkien pyyntöjen käsittelyssä noudatettaviin menettelyihin.

Tietopyynnöt palveluntarjoajille ovat olleet vakiintunut tapa hankkia tietoa käyttäjän tunnistamiseksi tilanteessa, jossa oikeusapumenettelyä on pidetty liian pitkäkestoisena ja raskaana menettelynä tietopyyntöjen suuren määrän ja toisaalta pyydettyjen tietojen luonteen vuoksi. Tyypillisesti pyydetyt tiedot ovat olleet peruskäyttäjätietoja eli tietopyyntöjä henkilöstä, joka on rekisteröitynyt palvelun käyttäjäksi.

Toiminta on perustunut palveluntarjoajien vapaaehtoisuuteen ja keskinäiseen kahdenväliseen yhteistyöhön ja noudatettavista menettelyistä sopimiseen. Liikenne- ja sisältötietojen osalta on noudatettu oikeusapumenettelyä tietojen luonteen vuoksi, mutta menettelyn hitaudesta johtuen (käsittelyaika 1- 3 vuotta) näitä tietoja on pyydetty harvalukuisesti suhteessa rikostutkinnalliseen tarpeeseen.

Asetuksen ja direktiivin keskeisimmät vaikutukset rikostutkintaan

Asetus yhdessä direktiivin kanssa muodostavat uudenlaisen menettelyn rajat ylittävän sähköisen todistusaineiston hankkimiseksi oikeusapumenettelyn ohelle. Sääntelyllä pääosin korvataan nykyinen vapaaehtoisuuteen perustuva tietojen toimittaminen palveluntarjoajilta viranomaisille rajat ylittävästi.

Sääntely ei ole täysin kattavaa ja sen ulkopuolelle jää poliisitoiminallisesti merkittävää yhteistyötä, sillä asetus koskee nimenomaisesti vain todisteiden hankintaa ja vain asetuksessa määritellyiltä palveluntarjoajilta. Epäselvää on vielä, mahdollistuuko vapaaehtoisuuteen pohjautuva yhteistyö muutoksen jälkeen edelleen niiden palveluntarjoajien kanssa, jotka eivät kuulu sääntelyn soveltamisalaan.

Uudistuksen tavoitteena on ollut sujuvoittaa sähköisen todistusaineiston hankintaa. Ehdotus merkitsee kansallisesti erittäin merkittävää muutosta verrattuna nykyiseen päätöksentekomalliin ja vastavuoroisesta tunnustamisesta johtuen syyttäjän ja tuomioistuimen roolin korostuvat. Uudistuksella on siten merkittäviä resurssivaikutuksia menettelyiden ja päätöksenteon monimutkaistuessa (lomakkeet ja tietojärjestelmä, päätöksenteko ja viranomaisyhteistyö, täytäntöönpanomenettelyt, yhteistyö palveluntarjoajien kanssa).

Käyttäjän tunnistamiseksi tehtävät poliisin käyttäjätietopyynnöt (arvio 4000 - 8000 kappaletta vuodessa), sekä tietojen säilyttämismääräykset tulee kaikki vahvistuttaa syyttäjällä. Tällä hetkellä nämä pyynnöt toimeenpannaan poliisin päällystöön kuuluvan virkamiehen päätöksellä. Kiiretilanteessa nykyisin poliisi on voinut tehdä tietopyynnin ja saadaan siihen vastauksen nopeasti, jopa minuuteissa.

Esittämismääräykset annetaan palveluntarjoajalle hajautetun tietojärjestelmän kautta mutta sen toimintatavasta ei tällä hetkellä ole tarkkaa tietoa eikä siten siitä, kuinka sujuva menettely määräyksen vahvistamismenettelystä saadaan poliisin, syyttäjän ja tuomioistuimen välille. Hajautetun järjestelmän toimivuudella ja vahvistamismenettelyn sujuvuudella on keskeisesti vaikutusta siihen, millaisia resurssivaikutuksia menettelystä aiheutuu poliisille ja mitkä ovat uuden menettelyn vaikutukset rikostutkinnan sujuvuuteen.

Itse pyynnöt tulee laatia esittämismääräyksen lomakkeella (11 sivua), kääntää sekä toimittaa palveluntarjoajalle hajautettua tietojärjestelmää käyttäen. Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan päätöksentekoa ja menettelyä koskevat muutokset tarkoittavat työvaiheiden lisääntymistä ja kokonaisuutena tietopyyntöjen käsittelyaikojen pidentymistä nykyisestä.

Suomeen saapuvien pyyntöjen käsittelyssä kansallisilla viranomaisella ei normaalitilanteessa olisi roolia, sillä palveluntarjoaja on velvoitettu vastaamaan tietopyyntöön lähtökohtaisesti suoraan toisen maan viranomaiselle. Liikenne- ja sisältötietojen osalta noudatetaan osin notifikaatiomenettelyä, joka edellyttää myös kansallisten viranomaisteninformointia tietopyynnöistä ja viranomaisten arviointia ja toimenpiteitä saapuvien pyyntöjen käsittelyssä.

Pakkokeinojen osalta asetuksessa asetetut kynnykset tietojen hankkimiselle eivät kaikilta osin vastaa kansallista pakkokeinosääntelyä, mikä voi aiheuttaa tarpeen kansallisten vi-

ranomaisten osallistamiselle menettelyyn ja uudenlaista oikeudellista arviointia. Esimerkiksi sisältötiedot voivat olla hankittavissa kansallisesti takavarikkopäätöksellä mutta asetus edellyttää tällaisen tietopyynnön vahvistamista tuomioistuimessa, kun tiedot hankitaan rajat ylittävässä tilanteessa. Asetuksen tavoitteena sinänsä ei ole ollut yhtenäistää eri maiden pakkokeinosääntelyä.

Hallituksen esityksessä on kuvattu sääntelyn resurssivaikutuksia poliisin toimintaan. Keskusrikospoliisi korostaa, että laskelmat resurssivaikutuksista on tehty Keskusrikospoliisin käsittelemien tietopyyntöjen pohjalta ja siten kokonaisvaikutukset polisissa voivat olla edellä kuvatuista syistä arvioitua suuremmat. Poliisilaitosten arvioidaan käsittelevän lähes saman määrän tietopyyntöjä kuin Keskusrikospoliisi ja muutoksella on vastaavat vaikutukset niiden toimintaan.

Asetuksella ja direktiivillä on monia myönteisiä vaikutuksia sähköisen todistusaineiston hankintaan. Uudistuksen myötä kaikki asetuksen ja direktiivin soveltamisalaan kuuluvat palveluntarjoajat ovat yhtäläisesti velvoitettuja nimeämään pyyntöjen tekemistä varten nimetyn toimipaikan tai laillisen edustajan ja toimittamaan sähköistä todistusaineistoa nykyisen vapaaehtoisuuden sijaan. Keskeiset sähköiset todisteet (tilaajatieto, yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydetty tieto, liikennetieto ja sisältötieto) ja niiden tietosisällöt on määritelty asetuksessa, joka selkiyttää luovutettavien tietojen sisältöä eri palveluntarjoajilta. Tietopyynnöt voidaan osoittaa kaikille palveluntarjoajille samassa muodossa ja menettelyssä. Tämä on omiaan parantamaan poliisin tiedonsaantimahdollisuuksia.

Asetuksella luotu menettelytapa tietojen toimittamiseksi tukee oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta sekä velvoittavuutta tietojen toimittamiseksi. Keskusrikospoliisi uskoo, että yhtenäiset säännöt selkeyttävät palveluntarjoajien vastuita ja helpottavat pidemmällä tähtäimellä niiden toimintaa tietojen toimittamisessa.

Velvoitteet kattavat käyttäjän tunnistamiseksi tarpeellisten tietojen ohella myös liikennetiedot sekä sisältötiedot, joiden hankkiminen on nykyisessä mallissa ollut oikeusapumenettelyssä erityisen aikaa vievää ja haastavaa, sillä merkittävimmät tietopyynnön kohteena olevat palveluntarjoajat sijaitsevat EU alueen ulkopuolella. Tämä on omiaan mahdollistamaan todistusaineiston hankintaa ja rikostutkintaa aikaisempaa paremmin.

Myös tietopyyntöön vastaamiselle asetetut lyhyehköt määräajat (10 päivää, kiiretilanteessa 8/96 tuntia) nopeuttavat ja edistävät osaltaan rikostutkintaa. Samalla ne merkitsevät kuitenkin Suomeen saapuvien tietopyyntöjen osalta viranomaille tiukahkoja määräaikojen notifikaatioiden käsittelylle. Notifikaatiomenettely edellyttää myös uudenlaista yhteistyötä poliisin ja oikeusviranomaisten välillä tietopyyntöjen edellytysten selvittämisessä sekä suhteessa palveluntarjoajiin.

Säännöskohtaiset perustelut

Laki eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä

1 § Eurooppalaisen esittämismääräyksen antamiseen toimivaltaiset viranomaiset

Eurooppalaisen esitysmääräyksen voisi antaa poliisi mutta sen vahvistaa aina pyydetystä tietoluokasta riippuen joko syyttäjä tai tuomioistuin. Myös tietojen säilyttämismääräykset tulee vahvistuttaa syyttäjällä. Vahvistamismenettely on kansallisesti uusi. Ehdotetussa laissa ei ole säädetty siitä, miten vahvistamismenettely syyttäjälaitoksessa tulee toteuttaa. Vahvistettavien pyyntöjen lukumäärä on yllä kuvatulla tavalla merkittävä ja valittavilla menettelyillä on keskeinen resurssivaikutus poliisissa sekä vaikutus rikostutkinnan sujuvuuteen.

Vahvistamismenettelyn ja esittämismääräyksen antamisen suhdetta sekä vastuita päätöksenteon osalta esityksessä ei ole tarkemmin kuvattu. Keskusrikospoliisi toi työryhmätyöskentelyn aikana esiin kysymyksen, onko selkeyden vuoksi viranomaisten vastuunjakoa perusteltua kuvata lain perusteluissa vahvistamismenettelyn osalta tarkemmin. Perusteluissa voitaisiin kuvata mitä seikkoja arvioidaan vahvistamismenettelyssä eli vastaako itse toimivaltuuden käytön edellytysten arvioimisesta tällöin esittämispyynnön antanut viranomainen vai esittämispyynnön vahvistaja. Koska vahvistamismenettely on kansallisesti uusi päätöksentekomalli, tällainen selkiytys olisi ollut perusteluissa paikallaan. Menettelyssä joudutaan arvioimaan siis sekä pakkokeinon käytön edellytykset, että annetun esittämismääräyksen asetuksenmukaisuutta.

2 § Eurooppalaisen esittämismääräyksen antaminen

Hallituksen esityksessä esiin tuodulla tavalla Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että tiedot käyttäjän tunnistamiseksi sekä tilaajatietojen osalta itse esittämismääräystä pidetään riittävänä kansallisena päätöksenä. Tällä ratkaisulla on näitä tietoluokkia koskevien tietopyyntöjen suuren määrän vuoksi merkittäviä resurssivaikutuksia, siten ettei edellytetä kahdenkertaista päätöksentekoa. Myös itse pykälässä mahdollistettu lupahakemuksen ja esittämismääräyksen vahvistaminen samassa yhteydessä sujuvoittaa tietopyyntöjen tekemistä menettelyllisesti.

5 § Käyttäjälle ilmoittamisesta poikkeaminen

Asetuksen 13 artikla edellyttää käyttäjälle ilmoittamista. Määräyksen antavan viranomaisen on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava henkilölle, jonka tietoja pyydetään, tiedon esittämisestä eurooppalaisen esittämismääräyksen perusteella. Artiklassa ei ole tehty eroa sen suhteen onko kysymys perus tilaajatietojen selvittämisestä tai yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydetyistä tiedoista vai liikenne- tai sisältötietojen hankkimisesta.

Tällä hetkellä tilaajatietojen tai yksinomaan tunnistamiseksi pyydettyjen tietojen ilmoittamisesta ei ole kansallisessa laissa säädetty nimenomaisesti. Tietopyynnöt on tehty pääsääntöisesti poliisilain 4:3 §:n nojalla.

Keskusrikospoliisi pitää perusteltuna ehdotettua sääntelyä siitä, että käyttäjälle ilmoittamista voidaan viivyttää tai rajoittaa tai ilmoitus jättää tekemättä tilaajatietoja ja tietoja yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettäessä. Pakkokeinolaki sisältää säännökset takavarikon osalta noudatettavasta menettelystä ja takavarikosta on ilmoitettava sen kohteelle pakkokeinolaissa säädetyin tavoin. Tällöin kysymys on lähinnä tilanteesta, jossa palveluntarjoajalta pyydetään sisältötietoja siltä osin kuin niitä voidaan pyytää takavarikkopäätöksen pohjalta.

Edellä kuvatulla tavalla valtaosa tietopyynnöistä koskee tilaajatietoja ja tietoja yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi. Kysymys on tyypillisesti rikostutkinnan alkuvaiheen tietopyynnöistä ennen kuin muuta taktista tutkintaa (todistajien tai asianomistajan tai epäillyn kuulustelut, kotietsintä, takavarikot) on voitu suorittaa. Jossakin tilanteissa nämä tietopyynnöt edeltävät myös salaisten pakkokeinojen käyttöä. Näin ollen kysymys on tyypillisesti tilanteesta, jossa ilmoittaminen vaarantaisi rikostutkinnan, tai esimerkiksi käynnissä olevan tai tulevan muun tiedonhankinnan.

7 § Uudelleentarkastelumenettely ristiriitaisten velvoitteiden tapauksessa

Vaikka asetuksen lähtökohtana on se, että datan sijainnilla ei ole merkitystä tiedon luovuttamisen arvioinnissa ja asetuksen lähtökohtana pidetään vastavuoroista tunnustamista toisen jäsenvaltion tekemän viranomaisen päätökseen, asetukseen on kuitenkin rakennettu menettely kolmannen maan lainsäädännöstä johtuvien velvoitteiden huomioiseksi. Mekanismi on suhteellisen raskas tapa tietopyyntöjen uudelleenarvioimiseksi. Samalla on syytä muistaa, että tiedot voidaan pyytää edelleen myös oikeusapumenettelyssä.

Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan, vaikka artikla, johon kansallisen lain säännös pohjautuu, koskeekin kaikkia tietoluokkia, ongelmia voi syntyä erityisesti sisältötietojen luovuttamisen osalta. Merkittävimmät palveluntarjoajat sijaitsevat Yhdysvalloissa, jossa sisältötietojen luovuttaminen on korkean kynnyksen takana ja sisältötietojen hankkiminen rikostutkintaa varten on hoidettu tähän saakka pääosin oikeusapumenettelyn avulla.

Uudelleentarkastelumenettelyssä tuomioistuimilla on keskeinen rooli. Asetuksen mukaan tällöin esimerkiksi toimivaltainen tuomioistuin voi pyytää tietoja kolmannen maan toimivaltaiselta viranomaiselta. Koska oikeusapumenettely voi kokemusten mukaan kestää yhdestä kolmeen vuotta on tärkeää varmistaa, että uudelleentarkastelumenettelystä ei muodostu uutta, oikeusapumenettelyä vastaavaa pitkäkestoista prosessia. Asetuksen yhtenä lisäarvona voidaan pitää sitä, että myös sisältötiedot voidaan saada nykyistä sujuvammin ilman oikeusapumenettelyä. Kansallisen lain osalta tähän voidaan vaikuttaa edellyttämällä asian joutuisaa käsittelyä kansallisessa tuomioistuimessa ja näin hallituksen esityksessä on ehdotettukin.

10 § Kieli ja käännökset 16 § Kieli ja käännökset

Koska kysymys on asetuksesta, ei siinä omaksuttuihin kääntämisvelvoitteisiin Suomesta lähtevien pyyntöjen osalta voida kansallisessa laissa enemmälti vaikuttaa. Keskusrikospoliisi huomauttaa kuitenkin, että käännöskustannukset on kansallisessa laissa (10 §) kaikkinensa sälytetty Suomesta lähtevien pyyntöjen osalta yksinomaan poliisin vastuulle, vaikka kysymys on myös oikeudellisen yhteistyön välineestä oikeusviranomaisten vahvistaessa kaikki pyynnöt. Hajautettu järjestelmä tullee tarjoamaan esittämismääräyksen eri kieliversiot mutta joka tapauksessa kääntämisestä tulee aiheutumaan poliisille resurssivaikutuksia sekä käännöskustannuksina että ajallisesti vaikutuksina tietopyynnön käsittelyvaiheisiin.

On syytä huomata, että asetus voi edellyttää samasta esittämismääräyksestä kolme kieliversiota eli kansalliselle tuomioistuimelle tarvitaan suomenkielinen versio vahvistamismenettelyä ja pääkäsittelyä sekä mahdollista muutoksenhakua varten, palveluntarjoaja on voinut määritellä käyttämäkseen kieleksi jonkin EU maan kielen, jonka lisäksi notifikaatiotilanteessa esittämismääräys tulee lisäksi toimittaa täytäntöönpanovaltion viranomaisille heidän ilmoittamallaan EU kielellä.

11 § EPOC-todistuksen täytäntöönpano

Vaikka kysymys on lähtökohtaisesti suoraan toisen maan palveluntarjoajalle tehtävästä tietopyynnöstä, asetus edellyttää liikenne- ja sisältötietoja koskevista tietopyynnöistä ilmoittamista (notifikaatiomenettely) täytäntöönpano valtion viranomaiselle samanaikaisesti palveluntarjoajalle toimittavan esittämismääräyksen kanssa. Jos rikos on tehty määräyksen antavassa valtiossa ja tietopyynnön kohteena oleva henkilö asuu määräyksen antavassa valtiossa ilmoitusta ei edellytetä. Tilanteissa, joissa notifikaatiota ei edellytetä, Suomen viranomaiset eivät jatkossa tule tietoisiksi esitutkintatoimenpiteistä, jotka on osoitettu suomalaisille palveluntarjoajille, ellei palveluntarjoaja kieltäydy tietojen toimittamisesta eri syistä.

Keskusrikospoliisi huomauttaa, että etenkin asuinpaikan selvittämiseen ja määrittämiseen, ja siten notifikaatiovelvoitteen selvittämiseen, voi liittyä merkittäviä haasteita pyynnön antamishetkellä, jos henkilöä ei ole vielä voitu edes tunnistaa vaan tietojen avulla selvitetään samalla tekijän henkilöllisyyttä.

Koska notifikaatiot koskevat tietoluokkia, joissa poliisi ei itsenäisesti voisi ilman tuomioistuimen vahvistamismenettelyä antaa esittämismääräystä Suomesta lähtevissä pyynnöissä eikä sillä olisi osin toimivaltuutta kaikissa tilanteissa edes kansallisesti päättää tietojen hankkimisesta Keskusrikospoliisi pitää perusteltuna, että Suomeen saapuvien ilmoitusten notifikaatioviranomaiseksi ja täytäntöönpanoviranomaiseksi on 8,10 ja 12 artiklan osalta nimetty Helsingin käräjäoikeus. Tuomioistuimelle on annettu asetuksessa keskeinen rooli esittämismääräysten asetuksenmukaisuuden arvioinnissa.

13 § Eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen täytäntöönpanoviranomainen 14 § Täytäntöönpanomenettely

Asetuksessa poliisille ei ole annettu itsenäistä oikeutta antaa esittämismääräystä edes käyttäjää koskevien perustetietojen osalta vaan edellytetään aina syyttäjän tai tuomioistuimen vahvistamista. Sääntely pohjautuu vastavuoroiselle tunnustamiselle, vaikka osapuolina ovat määräyksen antava ja vahvistava viranomainen ja toisaalta palveluntarjoaja. Täytäntöönpanoviranomainen arvioidessaan esittämismääräystä toimii asiallisesti myös toisen valtion oikeusviranomaisen vahvistaman esittämismääräyksen vastavuoroisena tunnustajana.

Keskusrikospoliisi on työryhmätyöskentelyn aikana tuonut esiin, että se pitää jonkin verran haasteellisena sitä, että poliisi toimii täytäntöönpanoviranomaisena 10 artiklan 5. kohdan osalta. Kyse on tällöin liikenne - ja sisältötiedoista ja perusteena kieltäytymiselle palveluntarjoaja katsoo tietojen kuuluvan koskemattomuuden ja erioikeuden tai lehdistö- ja ilmaisuvapauden piiriin ja notifikaatiota ei ole tehty. Esittämismääräyksessä olisi sisällön osalta kyse takavarikon tasoisesta toimenpiteestä. Pyynnön kohteena olevat tiedot voisivat tällöin kuulua PKL 7:3 §:n ja eräiden OK 17-luvun kieltojen mukaisen takavarikoimis- ja jäljentämiskiellon piiriin. Säilyttämismääräykseen ei liity vastaavaa ongelmaa, koska se ei oikeuta tai velvoita vielä itse tietosisällön toimittamiseen.

Takavarikoimis- ja jäljentämiskeltojen arvioiminen edellyttävät vaativaa oikeudellista harkintaa, joka on kotietsinnän ja laite-etsinnän osalta annettu tuomioistuimen tehtäväksi erityisen etsinnän edellytysten arvioimiseksi. Hallituksen esityksessä valittu malli noudattelee kansallista lakia siltä osin, että poliisilla on tämä harkintavalta kansallisessa tilanteessa takavarikon osalta. Esittämismääräyksen kuitenkin vahvistaa aina oikeusviranomainen ja näin ollen poliisi arvioi asiallisesti tällöin toisen valtion oikeusviranomaisen päätöstä. Poliisi voisi panna täytäntöön eli käytännössä tunnustaa tai olla tunnustamatta toisen valtion oikeusviranomaisen vahvistaman esittämismääräyksen palveluntarjoajan vastustuksesta huolimatta. Kieltäytyessään panna täytäntöön eli käytännössä tunnustamasta päätöstä poliisi voisi saattaa kieltäytymisen syyttäjän vahvistettavaksi niin halutessaan. Myönteisessä tilanteessa poliisi päättää yksin esittämismääräyksen täytäntöönpanosta ja siten vastavuoroisesta tunnustamisesta myös PKL 7:3 §:n ja siten eräiden OK 17-luvussa kuvattujen kieltäytymisperusteiden osalta.

18 § Seuraamusmaksu asetuksen velvoitteiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä

Kansallisen lain mukaan ei tällä hetkellä ole mahdollista määrätä palveluntarjoajalle hallinnollista seuraamusta poliisin tietopyyntöön vastaamatta jättämisen osalta. Seuraamusmenettely on uusi menettely ja Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan se on omiaan tehostamaan tietojen toimittamista niissä tilanteissa, joissa palveluntarjoaja ilman oikeudellista perustetta jättää noudattamatta viranomaisen toimivaltuutensa rajoissa antaman esittämismääräyksen. Verrattuna rikosoikeudelliseen menettelyyn hallinnollisen seuraamuksen määrääminen on menettelyllisesti arviolta sujuvampi ja suoraviivaisempi menettely.

Lain mukaan seuraamusmaksun määrääminen on mahdollista tilanteessa, jossa palveluntarjoaja rikkoo tai laiminlyö esittämismääräystä tai säilyttämismääräystä koskevien tietojen säilyttämistä, toimittamista tai ilmoittamista koskevaa velvollisuutta (1- kohta ja 2-kohta). Huomioiden sen, että menettely on kansallisesti uusi Keskusrikospoliisi tuo esiin, että lain tehokkaan soveltamisen kannalta perusteluissa voitaisiin enemmän kuvata tulkinnan helpottamiseksi millaisissa olosuhteissa seuraamusmaksun määrääminen tyypillisesti voi tulla harkittavaksi ja kysymykseen. Tämä helpottaisi esimerkiksi KRP:n työtä sen arvioimisessa onko kysymyksessä sellainen palveluntarjoajan menettely, joka on syytä saattaa seuraamuskollegion arvioitavaksi. Kysymys voi olla taloudellisesti hyvin merkittävästä seuraamuksesta.

Laki nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä

2 § Keskusviranomainen

Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan on johdonmukaista, että direktiivin mukaisten velvoitteiden valvonnan osalta keskusviranomistatehtävä on annettu Liike- ja viestintävirastolle, joka valvoo kyseessä olevan palveluntarjoajien velvoitteiden hoitamista muiltakin osin sekä ohjaa ja neuvoo palveluntarjoajia laajasti niille asetettujen velvoitteiden hoitamisessa. Direktiivin mukainen tehtävä ei edellytä osaamista tai osallistumista itse rikosoikeudelliseen menettelyyn vaan kyse on nimenomaan siitä, että palveluntarjoajat täyttävät niille asetetut hallinnolliset velvoitteet laillisen edustajan tai nimetyn toimipaikan nimeämisen ja ilmoittamisen osalta. Liikenne- ja viestintävirastolla olisi parhaat edellytykset arvioida sähköisten palveluiden osalta harjoittaako palveluntarjoaja asetuksen ja direktiivin soveltamisalaan kuuluvaa liiketoimintaa sekä tarjoaako se palveluita sillä tavalla Suomessa tai EU-alueella, että sillä on velvoite nimetä laillisen edustaja tai nimetty toimipaikka direktiivin mukaisesti. Liikenne- ja viestintävirastolla on keskeinen rooli EU-digisääntelyn valvonnassa ja kansallisena keskuspisteenä.

3 § Nimetyt toimipaikat ja lailliset edustajat

Velvoite laillisen edustajan tai nimetyn toimipaikan nimeämiseksi EU alueelle helpottaa viranomaisten toimintaa tietopyyntöjen osoittamiseksi oikealle vastaanottajalle. Merkittävä osa tällä hetkellä tietopyyntöjen kohteena olevista palveluntarjoajista on sijoittautunut EU alueen ulkopuolelle. Palveluntarjoajilla on tällä hetkellä erilaisia käytänteitä asiakastietojen hallinnoimisen ja luovuttamisen osalta ja nimettyjen toimipaikkojen tai laillisten edustajien nimeämisen myötä viranomaisen ei tarvitse erikseen selvitellä miten yrityksessä tiedonhallinta tai vastuut ovat jaettu eri yksiköiden tai toimipaikkojen välillä ja mahdollisen päätoimipaikan sijaintimaan tai muiden toimipaikkojen sijaintivaltioiden välillä. Nimetyn toimipaikan nimeäminen ei kuitenkaan ole esteenä sille, että puhtaasti kansallisessa tilanteessa tietopyyntö osoitetaan suoraan Suomeen sijoittautuneelle palveluntarjoajalle.

Yhden nimetyn toimipaikan tai laillisen edustajan nimeäminen on omiaan myös selkiyttämään tietopyyntöjen käsittelyä palveluntarjoajilla. Jo nykyisellään merkittävä osa palveluntarjoajista edellyttää, että tietopyynnöt toimitetaan niille nimeämänsä tietyn keskitetyn yhteyspisteen kautta. Tällainen yhteyspiste voi olla esimerkiksi nimetty lakitoimisto, jolle tehtävä on palveluntarjoajan toimeksiannosta osoitettu.

Asetuksen ja kansallisen lain mukaan nimetyillä toimipaikoilla ja laillisilla edustajilla on oltava myös riittävät resurssit ja valtuudet asetuksen mukaisten päätösten ja määräysten noudattamiseksi. Keskusrikospolisin käsityksen mukaan tämän tulee tarkoittaa sitä, että asetuksen mukaiset esittämismääräykset tulee voida panna tehokkaasti täytäntöön joko siten että näillä tahoilla on riittävä pääsy pyydettyihin tietoihin tai siten, että niillä on valtuudet palveluntarjoajien sisäisten sääntöjen mukaisesti tai toimeksiantosuhteensa perusteella ja tietosuojasääntelyn estämättä pyytää ja toimittaa tiedot esittämismääräyksen edellyttämät tiedot.

Lopuksi

Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan muutoksella on merkittäviä vaikutuksia sähköisten todistusaineiston hankintaan. Toiminallisesti merkittävässä roolissa tulee olemaan se millainen tekninen hajautettu järjestelmä esittämismääräysten käsittelyä varten luodaan ja voidaanko esimerkiksi poliisin ja oikeusviranomaisten väliset työnkulut toimeenpanna tätä samaa hajautettua järjestelmää hyödyntäen. Mikäli tekninen alusta ei tue viranomaisten välistä yhteistyötä, uudistuksella on merkittävästi enemmän resurssivaikutuksia poliisille, kuin mitä hallituksen esityksessä on kuvattu. Keskiössä on myös se, miten erityisesti syyttäjän vahvistamista edellyttävien tietopyyntöjen käsittely järjestetään poliisissa mutta erityisesti myös syyttäjälaitoksessa. Lakiehdotus ei sinänsä ota kantaa organisaatioiden velvollisuuksiin niiden toiminnan järjestämisessä asetuksen velvoitteisiin vastaamisessa.

Keskusrikospoliisin apulaispäällikkö Timo Kilpeläinen

Rikostarkastaja Anu Jaakkola

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 08.12.2025 klo 11:56. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.